

ÅPENT

ROM

ET BLAD FRA STATSBYGG 4/2003

HAUGESUND:
Kulturbyen ønsker
Sjøfartsdirektoratet velkommen

Side 10

VILLA GRANDE:
Skammens hus blir håpets senter

Side 5

GAUSTADBEKKDALEN:
Et kraftsenter i
norsk forskning

Side 18

ÅPENT ROM

Åpent rom nr. 4 – 2003

Et blad for politikere, media og forvaltning.

Utgiver: Statsbygg

Bente Myhre Haast, redaktør
Øvrige bidragsyttere denne utgave: Jan Ivar Bøe,
Statsbygg; Reidun Mangrud, Gazette; Morten Ryen,
FeteTyper; Nazneen Khan

Redaksjonen avsluttet desember 2003

Design og produksjon: Gazette

Papir: 170/135g Eurobulk

Opplag: 4 000

Forsidefoto: Eirik B. Hagesæter

Baksidefoto: Linda Cartridge

ISSN 1503-4720

Statsbygg

Byporten
Biskop Gunnerus' gt. 6
Postboks 8106 Dep
0032 OSLO

Telefon: 22 24 28 00

Telefaks: 22 24 28 06

www.statsbygg.no
postmottak@statsbygg.no

Forsiden viser
Marilyn Monroe-
statuen i Haugesund
laget av Nils Aas.

STATSBYGG

LEDER

KLAR I SPOR 5 – NÅR GÅR FLØYTA?

Kronstadtomta i Bergen, som fram til 1991 var NSBs vedlikeholdsbase for materiell på Bergensbanen, utvikles nå. På søndre del skal Høgskolen i Bergen samlokaliseres i et nytt høgskolesenter. Men det skjer mye mer. Statsbygg holder i trådene: Helhet er vårt adelsmerke.

Kronstadtomta ligger i en bydel der det vil skje mye de nærmeste årene. Bergen vil oppgradere offentlig kommunikasjon med bybane og ny søndre innfartsåre. 300 meter unna ligger Brann stadion og områder for boligutbygging. Næringsutvikling er i gang ved Kanalveien og Kronstadparken.

Statsbygg inviterer lokale aktører og næringsliv til å være med på utvikling av en tomt med store muligheter, slik det er lagt opp til i Regjeringens storbymelding.

Staten ønsker altså fortsatt å ta et helhetsgrep, selv om statlige virksomheter med stor eiendomsmasse omorganiseres og legges ut. Statsbygg har lang tradisjon for å ivareta dette helhetsgrepet, men skal vi fortsette med det, må også Statsbygg endre seg i pakt med omgivelsene.

Statsbygg foreslo endring i rammebetingelsene i fjor, og mens vi venter på at Norman skal blåse i fløyta, praktiserer vi både helhetstenkning og mangfold – både i Bergen og andre steder. Kronstad er et kroneksempel på synergien ved å ha så bred kompetanse som Statsbygg har. Dersom ikke denne kompetansen skal forvitne, bør Statsbygg få nye vilkår – raskt.

Bente Myhre Haast
Ansvarlig redaktør

Si din mening til: skri-bente@statsbygg.no.

5 ■ NYTT HÅP FOR VILLA GRANDE

Den store eiendommen på Bygdøy er nok mest kjent som Vidkun Quislings bolig i krigsårene. Nå skal bygget rehabiliteres, og Senter for studier av Holocaust skal flytte inn i 2005. Statsbygg har ansvaret for rehabiliteringen.

9 ■ TETT PÅ: NILS MARSTEIN OG ELLEN DE VIBE

Riksantikvar Nils Marstein har markert seg i mediene i den senere tid om flere utviklingsprosjekter i Oslo. Etatsdirektør i Plan- og bygningsetaten, Ellen de Vibe, har også klare synspunkter på byutvikling.

10 ■ PORTRETTEDET: SJØFARTSDIREKTØR RUNE TEISRUD

Sjøfartsdirektoratet er en av flere tilsyn og direktorat som skal flytte fra Oslo i løpet av de nærmeste årene. Sjøfartsdirektøren ser både utfordringer og gleder ved å flytte til Haugesund. Statsbygg skal bistå i flytteprosessen.

13 ■ HAUGESUND – FILM, JAZZ OG SJØFART

Haugesund er en internasjonal og liberal by, og byens ordfører er opptatt av samspillet mellom næring og kultur. Byen ønsker også Sjøfartsdirektoratet velkommen, som vil bidra med et stabilt kompetansemiljø.

18 ■ GAUSTADBEKKDALEN ET KRAFT-SENTER I NORSK FORSKNING

Grunneierne Statsbygg og Forskningsrådet har spennende planer om utviklingen av Gaustadbekkdalen, hvor ambisjonen er å etablere kraftsenteret i norsk forskning. – Statsbygg og Forskningsrådet har valgt å se bort fra tomtegrensene, og utvikler hele området under ett, forteller prosjektleder Morten Haveraaen i Statsbygg.

20 ■ GJESTESKRIBENTEN

– Norge fortjener en hovedstad som er fri for all nostalgi og ydmykhet, skriver høyskolelektor Nazneen Khan-Østrem i denne utgavens faste baksidespalte.

PÅ PÆLER I PERMAFROSTEN

I september 2003 la statsråd Børge Brende ned grunnsteinen for nybygget for Svalbard forskningspark (UNIS). Svalbard forskningspark vil bli Svalbards største enkeltbygg, med sine 8.500 kvadratmeter. Jarmund Vignæs Arkitekter AS som har tegnet bygget, har lagt spesiell vekt på vind og snødrift.

Vegger og tak, som skal dekkes med kobber, er justert etter datasimuleringer for hvordan vind og snø vil legge seg. Bygget står på 374 pæler slik at snø og vind kan strømme under bygget. Bygget skal huse avanserte forskningslaboratorier, blant annet et sjølaboratorium med to bassenger. Statsbygg er byggherre og brukerne er Universitetssenteret på Svalbard (UNIS), Norsk Polarinstitutt (NP), Sysseلمانen på Svalbard og Svalbard museum. ■

OPERA – 2008

28 KM PÆLER PÅ GANG

Byggingen av operahuset har nådd sin første milepæl: 2. oktober ble det tett spunt rundt byggegropa, for å holde vannet tilbake. Milepælen ble nådd noen dager før planen, ergo er prosjektet innenfor den oppsatte framdriftsplan.

Operahuset skal stå på pæler på til sammen 28 kilometer, som slås ned til fast fjell. Enkelte pæler blir nesten 60 meter lange for å nå ned til fjell. Dette omfat-

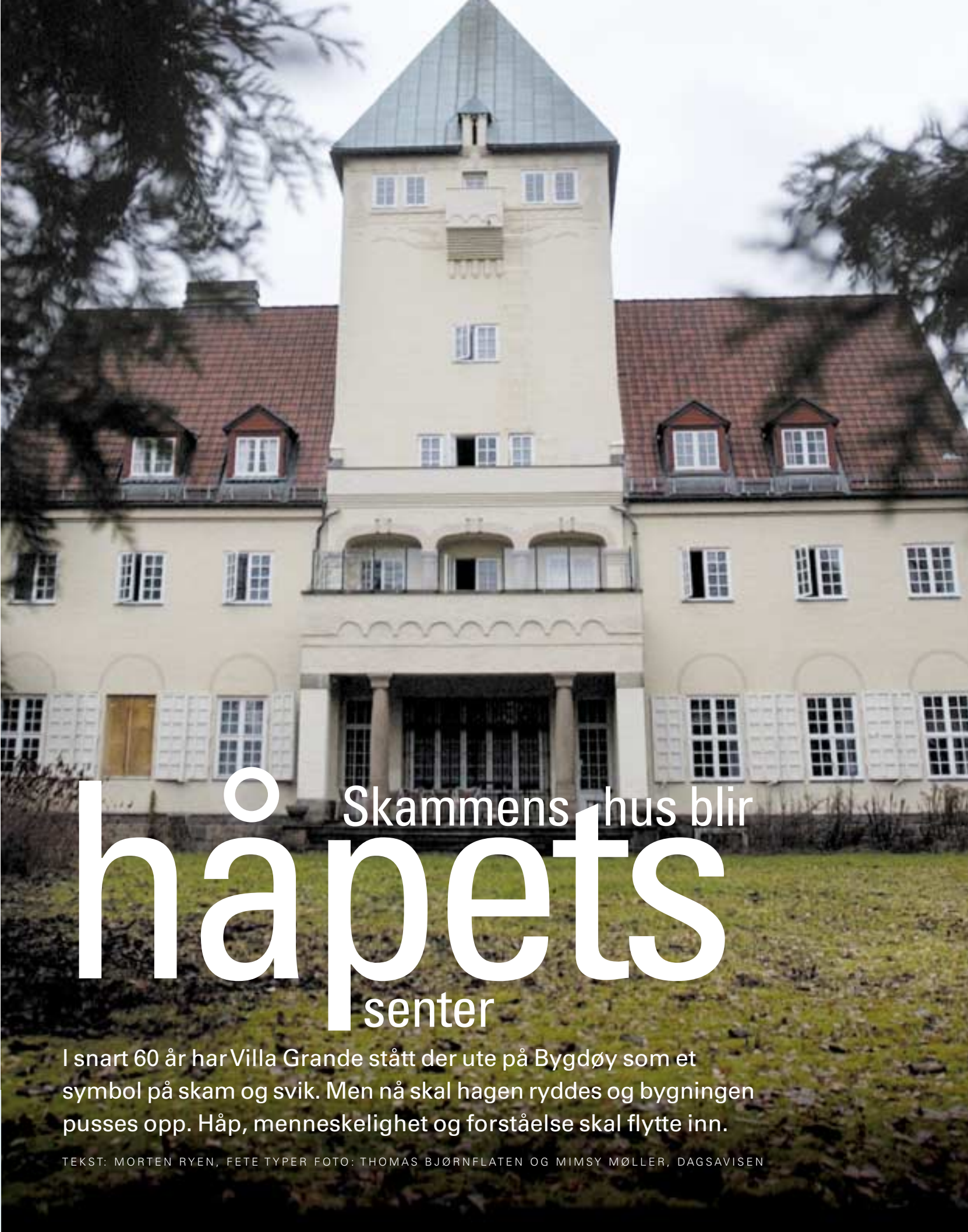
tende arbeidet er nå godt i gang. Neste aktivitet er å grave ut til kjeller for den delen av operaen som blir stående på land.

Den største utfordringen blir å grave ut til underscenen. Den skal gå hele 16 meter ned under vannflaten og vil ligge i et område som tidligere var delvis ute i sjøen. ■

LEIV ATLE SAND/STATSBYGG

Arbeidet med å slå ned tilsammen 28 kilometer pæler i Bjørvika har begynt.

Skammens hus blir håpets senter

I snart 60 år har Villa Grande stått der ute på Bygdøy som et symbol på skam og svik. Men nå skal hagen ryddes og bygningen pusses opp. Håp, menneskelighet og forståelse skal flytte inn.

TEKST: MORTEN RYEN, FETE TYPER FOTO: THOMAS BJØRNFLATEN OG MIMSY MØLLER, DAGSAVISEN

Villa Grande

- Opprinnelig planlagt som bolig for Sam Eyde, generaldirektør i Hydro. Planene ble aldri realisert.
- Aker kommune kjøpte eiendommen i 1917 og hadde planer om å bruke den som folkeskole, men planen ble forkastet.
- Kjøpt av skipsreder W. Wilhelmsen i 1926 som skjenket eiendommen til staten i 1928. Planen var nå at Meteorologisk institutt skulle inn her, men bygningene ble stående uferdig fram til krigen.
- Vidkun Quisling «overtok» eiendommen og fikk ferdigstilt bygningen. Huset ble døpt om til Gimle og brukt som bolig for ham og Maria Quisling fra 1941 til 1945.
- Etter krigen har Villa Grande vært offiserskaserne, pleie- og rehabiliteringshjem, utdanningscenter for helsepersonell. Har stått tomt siden 1998.

FAKTA

– Det er en bygning hvor ondskapen bokstavelig talt sitter i veggene, og den vekker sterke følelser hos alle som har et personlig forhold til krigen og jødernes skjebne.

Ny sjef for Holocaustsenteret, historieprofessor Odd-Bjørn Fure. Foto: Rolf M Aagaard/Scanpix

Detalj fra Maria Quislings smykkerom som er rikt dekorert med utskjæringer.

Quislings kontor i andre etasje hadde vid utsikt over fjorden.

Huset ble brukt som privatbolig for Maria og Vidkun Quisling fra 1941 til 1945, men det fungerte også som kontor og representasjonslokaler. Her ble det holdt samlinger og offisielle mottakelser gjennom hele krigen. Quislings kontor i andre etasje hadde vid utsikt over fjorden. Herfra så han kanskje med egne øyne skipene som fraktet norske jøder til Tyskland og konsentrasjonsleirene.

ETTER RAGNAROK Quisling døpte huset «Gimle» etter navnet på den storslåtte sal der – ifølge norrøn mytologi – de overlevende etter Ragnarok skulle møtes. Nå blir

huset et senter til minne om de som ikke overlevde det ragnarok Vidkun Quisling selv var med på å skape.

Når Villa Grande står ferdig oppusset en gang tidlig i 2005, flytter Senter for studier av Holocaust og livssynminoriteters stilling i Norge (HL-senteret) inn.

Helt uten kontrovers har det ikke vært at senteret skulle få sine lokaler nettopp i Villa Grande. – Jeg må innrømme at jeg har hatt mine betenkeligheter, sier professor Odd-Bjørn Fure, forskningsdirektør ved HL-senteret. ►

► – Det er en bygning hvor ondskapen bokstavelig talt sitter i veggene, og den vekker sterke følelser hos alle som har et personlig forhold til krigen og jødernes skjebne. Vi har flere representanter for den jødiske minoritet i styret, og for dem er husets bakgrunn en ekstra belastning.

Likevel, Fure mener at spenningen mellom husets grufulle historie og senterets humanistiske formål gir muligheter.

– Vi skal og må formidle historien om nazismens vold og terror. Vi snakker om den mest dyptgripende sivilisasjonskrise i europeisk historie. Denne fortiden verken kan eller skal undertrykkes. Tvert imot. Vi skal forsøke å trekke samtidsrelevante slutninger fra denne katastrofale erfaring. Vi skal skape et senter for håp og menneskelighet og med det gi huset en sivilisatorisk ustråling, sier Fure.

BEVARINGSVERDIG Villa Grande var bare et tomt skall da Maria og Vidkun Quisling flyttet inn, noe som innebærer at de også fikk sterk innflytelse på innredningen. Interiøret preges i noen grad av funkisarkitekturen, men det har også tydeligere referanser til de tradisjonelle strømmingen i Tyskland i mellomkrigstiden. Riksantikvaren har lagt begrensninger på hva som kan gjøres innvendig. Det er sær-

lig kontoravdelingen i 2. etasje, de store rommene og biblioteket i 1. etasje, hirsalen i underetasjen, samt trappehallen med repos og tårn det knytter seg bevaringsinteresser til. For å gi plass for 800 kvadratmeter moderne utstillingslokaler, vil det bli gjort nennsomme endringer.

KREVENDE OMBYGGING – Rehabiliteringen av Villa Grande er krevende, både på grunn av verneinteressene, og fordi lokalene er lite hensiktsmessige for det bruk de nå skal ha, sier prosjektleder i Statsbygg, Håkon Grønnæs.

– Huset bærer preg av at det har vært brukt til ulike formål etter krigen. Derfor må vi gjøre en del ombygging. I de rommene som er bevaringsverdige ligger utfordringen i å møte moderne krav til belysning, ventilasjon og brannsikring.

Grønnæs understreker at oppussingen har et nøkternt omfang. Prosjektet har en totalramme på cirka 60 millioner kroner. ■

Er det viktig at Quislings gamle bolig blir brukt til senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter, og kunne du tenke deg å besøke det? Åpent rom har spurt fem på gaten.

Paul Beaty-Pownall (37)

– Synes det er bra at et hus med en slik historie blir brukt til et dette formålet. Det er viktig at denne bygningen som hadde en spesiell stilling under krigen blir tatt vare på. Det ville være interessant å besøke senteret for å kunne lære mer om både Quisling og det som skjedde i Norge under krigen.

Bjørg Schönfeldt (72)

– Det er greit at huset blir brukt til dette formålet. Jeg er ikke så veldig opptatt av om Quisling bodde der, men skjønner jo sammenhengen. Folk bør bli minnet om denne tiden, særlig de unge. Vi trodde jo at det skulle bli fred i verden etter 2. verdenskrig, slik har det jo desverre ikke blitt.

Lise Lynaug (39)

– Synes ikke at det er et stort poeng hvem som bodde der under krigen. Det viktigste bør være at et slikt senter blir bra besøkt og da er beliggenheten avgjørende. Når det nå blir på Bygdøy, må det bli godt markedsført og interessant å besøke. Så kan man sette av en hel dag til besøket.

Maren Myrvold (19)

– Jeg synes at det er bra at nettopp denne bygningen blir brukt, da blir senteret satt i en riktig sammenheng. Det som skjedde under krigen er en viktig del av norsk historie som vi ikke må glemme. Kan gjerne tenke meg å besøke senteret, gjøre det til en søndagsutflukt.

Per Ivar Tang (58)

– Et slikt senter burde ligge sentralt, selv om jeg vet at husets historie er viktig. Jeg tror at besøket ville blitt større hvis det hadde ligget i sentrum av byen. Jeg kommer nok til å besøke det selv om det er en dystert historie det forteller.

Bevare eller forandre?

Vi utfordrer Riksantikvar **Nils Marstein** og Etatsdirektør **Ellen de Vibe**, Plan og bygningsetaten i Oslo Kommune.

TEKST: REIDUN MANGRUD • FOTO: THOMAS BJØRNFLATEN OG STEIN J. BJØRGE/SCANPIX

1. Riksantikvaren hatt innsigelser mot de byplanmessige sidene av flere utviklingsprosjekter i Oslo den siste tiden. Hvilken rolle har Riksantikvaren i forbindelse med byutvikling i Oslo?

De Vibe: Jeg oppfatter at Riksantikvaren skal sikre at kulturminner av nasjonal og regional betydning tas vare på. Dette betyr både overordnede strukturer og enkeltanlegg. Plan- og bygningsetaten mener nok at kulturminnemyndighetene i en del saker går betydelig lengre inn i nye enkeltprosjekters utforming enn det som trengs for å sikre et hensiktsmessig vern av eksisterende anlegg.

Marstein: Riksantikvarens rolle er å sikre nasjonale interesser. Det gjelder både enkeltbygninger og miljøet som de befinner seg i. I Oslo blir vår rolle litt spesiell. Byantikvaren er en del av Oslo kommune, og kan ikke fremme innsigelser mot egne planer. Derfor er det Riksantikvaren som ivaretar nasjonale interesser her.

2. Det oppstår til tider konflikter mellom dynamikken i byutvikling og behovet for å verne gamle strukturer og bygninger. Hvordan skal man balansere de to interessene mot hverandre?

De Vibe: Kontinuerlig endring er på mange måter det eneste varige kjennetegnet ved byutvikling. Noen av strukturene og anleggene har en symbolsk eller arkitektonisk betydning som går utover enkeltanleggets betydning, og blir dermed premissgiver for nye tiltak. De siste årene har vært en del konflikter knyttet til større byutviklingsprosjekter i Oslo. Oslo kommune arbeider nå med en kommunedelplan for indre by for bevaring og byutvikling som jeg håper vil forebygge slike konflikter i fremtiden.

Marstein: Konflikter kan unngås. Man kan velge å ta utgangspunkt i det som allerede finnes når nye prosjekter blir igangsatt. Riksantikvaren er slett ikke i mot utvikling, men i Oslo er det nok av ledige tomter til at vi kan bevare det som er verdt å ta vare på, uten at det oppstår konflikt.

3. Hvilke prinsipper mener du bør legges til grunn for god byutvikling?

De Vibe: Jeg mener at det er viktigere å ta vare på struk-

turene som for eksempel gatenett og parker, og heller la de ordinære enkeltbyggene bli skiftet ut. I områder hvor en helhetlig struktur mangler, kan man gi rom til nyskapt strukturer.

Marstein: God byutvikling er å ta utgangspunkt i det som allerede finnes, god utvikling skjer på byens premisser, ikke i konflikt med dem. Det er ikke alt gammelt som er verd å ta vare på, men utbyggingen må skje slik at gode arkitektoniske grep som allerede er gjort, blir ivaretatt.

4. Legger du noen spesiell arkitekturforståelse til grunn for din vurdering av byutviklingen i Oslo?

De Vibe: Ikke på annen måte enn at vi som hovedregel må våge å uttrykke vår tids arkitektur. Vi må våge å være stolte over vår egen tid. Dette gir også historisk dybde i fremtiden. Eksempel på dette er Kvadraturen hvor den overordnede gatestrukturen er bevart og videreført mens enkeltbyggene har preg fra ulike epoker.

Marstein: Riksantikvaren har ingen mening om hva som er stygt eller pent. Vår arkitekturoppfatning bunnar i hva som fungerer godt i forhold til strukturene som allerede finnes.

5. Hvilket er det viktigste utviklingsprosjektet i Oslo akkurat nå? Hvorfor?

De Vibe: Gjennomføringen av Fjordbyen er av overordnet betydning for Oslos fremtid. Ellers er transformasjonen av både Økern, Ensjø og Løren til en tettere by også viktig. Samtidig planlegges og utbygges viktige infrastrukturprosjekter som T-baneringen, Bjørvikaturunellen, Dobbeltspor Oslo-Ski og Vestkorridoren. Alle disse er i seg selv med på å tilrettelegge for en mer miljøvennlig byutvikling.

Marstein: Det jeg er mest bekymret for akkurat nå, er at det foregår så mange og store utviklingsprosjekter i Oslo samtidig. Det er vanskelig å ivareta mangfold og variasjon når det gjøres så mye på en gang. Vi er preget av trender i vår tid, og dermed får vi mange like bygg, slik man for eksempel ser med NSB-bygningen og Operahotellet.

– Bare én kan stå ved roret. Man kan ikke ha allmøte på om vi skal gå i livbåtene, sier sjøfartsdirektør Rune Teisrud.

Han har vært på alle hav, Rune Teisrud. Og han har gått på grunn – med egen seilbåt ved Søgne. Nå skal han få med seg Sjøfartsdirektoratet til Hauge-sund. Vestvinden er han for-trolig med, men han frykter kompetanseflukten.

TEKST: BENTE MYHRE HAAST
FOTO: THOMAS BJØRNFLATEN

Til Haugesu

Sjøfartsdirektøren kommer rett fra Chile, der han har vært en uke i «Internasjonalt forum for etterforskning av sjøulykker». Som luftfarten er sjøfarten avhengig av internasjonale regler og fora. Norge og Teisrud er aktivt med. Han er en bereist mann, den hvitskjeggede skipper Teisrud, med sine 18 år på sjøen, i stykkgoods-, bulk-, gass- og tankfart.

– Erfaringen som styrmann og skipsfører har vært en god skole. Man er nødt til å jobbe i team, må følge oppsatte ruti-

ner og har ikke anledning til omkamper, sier Rune Teisrud (53). Seilene må settes på en bestemt måte for å få skuta i fart. Det er nok lettere å styre et skip enn en organisasjon, og ikke all lærdom er overførbar: I Sjøfartsdirektoratet er det mange fagfelt som skal virke sammen, da må det være rom for diskusjon og helhetstenkning. Men man må ikke gå i ring.

Du har sagt at du selv skal flytte til Hugesund. Får du med dine medarbeidere? – Hugesund er en fin by, og de er en-

nd via Trinidad

tusiastiske over å få Sjøfartsdirektoratet dit. Men jeg er redd at fagekspertisen vår slutter, og at det kan få konsekvenser for sjøsikkerheten, sier Teisrud med en bekymret rynke i det vennlige ansiktet. – Vi oppretter nå et Servicetorg hos oss hvor vi, Haugesund kommune, Aetat, Høgskolen og andre instanser kan gi råd og hjelp til våre ansatte og deres nærmeste. Det er en god investering med tanke på at det er 250 familier som skal finne ut om de kan skape seg et nytt liv i Haugesund.

Hvordan opplever du situasjonen nå? – For å si det sånn fikk jeg ikke rodd hummerfiske i høst slik jeg pleier, ler Rune Teisrud. Ikke nok med at jeg er sjøfartsdirektør, jeg er flyttdirektør også!

Da passer det vel fint med saltvann i årene og lopper i blodet? – Det har ubetinget sine fordeler for en sjøfartsdirektør å ha fartstid. Reist har jeg alltid gjort, og bodd i forskjellige land. Med en far på fart i Karibien har han bodd både i Sur-

Sjøfartsdirektøren i maritimt miljø ved Kristiansand havn. Foto: Per Løchen/SCANPIX

inams hovedstad Paramaribo og på Trinidad. Og i Odda og Bergen. På 15 år rakk kristiansunderen Rune Teisrud å skifte skole åtte ganger!

Hvordan har et så omflakkende liv påvirket deg? – Jeg har sett og opplevd mye interessant, men nære venner rekker man ikke å få på den måten. Det har sine fordeler nå som jeg pendler mellom jobben i Oslo og kjæresten i Kristiansand. Men jeg reiser nok på en annen måte enn før. Det blir helt andre land og mer kultur, mer tid til å se seg rundt. Og så drar jeg til fjells, da. Det har blitt turer både i Egypts Sinai, Svalbard, Sirdalsheiene og Jotunheimen.

Hadde du redningsvest i båten over Gjende, herr sjøsikkerhet? – Jeg skjønner hva du tenker på, smiler Teisrud. Sjøfartsdirektoratet ble nylig anklaget for å være stivbeint da de refset mannskapet på fjellbåtene for ikke å ha formell sikkerhetsutdannelse. – Det er tre ting et sikkerhetsmannskap må kunne; slukke brann, organisere evakuering og sette ut flåter. Her firer vi ikke en tomme på regelverket, men det er klart at reglene for skip i internasjonale farvann kan slå litt pussig ut lokalt. Men det er en vesensforskjell: På sjøen er det som regel skip i nærheten. Tenk deg derimot et fjellvann, uten mobildekning og redningsselskap – du klarer deg ikke lenge i kaldt fjellvann, sier han megetsigende og understreker at Sjøfartsdirektoratet må påse at også fjellturister føler seg trygge på vannet.

Ifølge Aftenposten ser du ikke russiske tankskip langs norskekysten som noen trussel. Hva med oljesøl, som fra Prestige utenfor Spania? – Jeg vil ikke være med på at det blir gamle russiske holker som skal frakte oljen langs kysten i Norge. Til Europa og USA må russerne bruke gode og nye skip, ellers kommer de ikke inn i havnene. Men det er viktig at vi har en beredskap, slik at vi kan ta skip i nød inn i havner eller fjorder.

– Vi må kunne ofre en fjord, istedenfor å få kilometer med oljesøl langs strendene. Teisrud presiserer at å avgrense oljesøl til en ubefolket bukt, er god samfunnsøkonomi. Noen må

være villige til å ta belastningen for at ikke alle skal belastes, hevder sjøfartsdirektøren.

Sjefen er imponert over sine ansatte i Sjøfartsdirektoratet. Ikke bare over det faglige nivået, men holdningene. Etter at det verste flyttesjokket har lagt seg, er stemningen nå ganske god, folk er proaktive og ønsker at direktoratet skal få ry på seg for å sette sjøsikkerheten først. Hvor mange som til slutt ender opp og sist blir med til Haugesund, er det nok arbeidsmarkedet som avgjør, sier Teisrud. Hittil har 20 mann gått fra borde.

Dere har fordel av arbeidsmarkedet, men gjør dere noe selv for å øke flytteandelen? – Selvsagt, og da snakker vi om penger; bonusordninger og andre vilkår for å sukke pillen. Vi er glad for tilskuddet vi har fått, men det er dessverre langt fra det vi trenger til å gjøre det attraktivt å flytte med eller stå lengst mulig i jobb. Det er dyrt å kjøre med tospann for å drive systematisk overføring av kompetanse i overgangsperioden, sier Teisrud, som har regnet med dublering av 10 prosent av arbeidsstokken. Til sammenlikning har Luftfartstilsynet som skal flytte til Bodø, lagt opp til og fått gehør for 25 prosent dublering, sier han.

Snakker vi om A- og B-lag her? – Nei, det er vel heller ung og gammel næring det står om. Tenk bare på at Sjøfartsdirektoratet er 100 år i år. Både luftfarten og oljeindustrien er moderne næringer med regelverk i bunnen, men skipsfarten er en gammel levevei, der reglene har kommet i kjølvannet hele tiden. Derfor er det tyngre både nasjonalt og internasjonalt å få aksept for lover og forskrifter, tilsyn og kontroll. – Det samme gjelder opplæring. En flykaptajn blir sjekket hver sjettede måned mens en sjøkaptajn aldri blir sjekket etter fullført utdanning. – Men vi speeder opp nå, særlig med hurtigbåter, sier Rune Teisrud og ser ut som han har lyst å prøve seg i treningssimulatoren.

Sjøfartsdirektøren er glad i fart på land også, og nyter gjerne en mc-tur på sin velbalanserte Virago 1100. På spørsmål om livsmotto, svarer Rune Teisrud at han ønsker å dø ung så seint som mulig.

Nå skal han ta i mot Kinas viseminister Weng Mengyong og snakke om hvordan arbeidet med sjøsikkerhet er organisert i Norge. Og fortelle hvor Haugesund ligger. ■

Rune Teisrud

- Født 1950
- Sjøfartsdirektør 2001 –
- Delegasjonsleder IMOs Maritime Safety Committee 2002–
- Styremedlem European Maritime Safety Agency 2003–
- Tidligere direktør fullriggeren Sørlandet, avdelingsdirektør i Sjøfartsdirektoratet, sjøfartsinspektør i Kristiansand, assurandør og havaribehandler i tillegg til fartstid i utenriksfart og marinen

FAKTA

Gateparade under Sildajazz-festivalen. © Steinar Haugberg/Samfoto

Amanda filmfestival har internasjonal ry.

Byen har mange urbane kvaliteter.

Haugesunds byvåpen.

Haraldshaugen, i følge Snorre er det her Harald Hårfagre ble begravet.

Film, jazz og sjøfart

Haugesund er internasjonal og liberal, og skal bli enda mer urban, lover ordføreren. Sjøfartsdirektoratet skal flytte til byen i 2005, og Statsbygg skal bistå i flytteprosessen.

TEKST: REIDUN MANGRUD • FOTO: EIRIK HAGESÆTER

Ordfører Petter Steen jr. ser gjerne at Sjøfartsdirektoratets nye hus bygges midt i sentrum. Fra vinduet på kontoret sitt har han blinket ut en passende tomt, men han har forståelse for at direktoratet kanskje velger en tomt med sjøutsikt. Statsbygg er rådgiver for Sjøfartsdirektoratet når de nå definerer sine lokalbehov og leter etter passende tomter i og utenfor byen. Statsbygg har allerede satt sitt preg på Haugesund: Høgskolen som ligger midt i byen er Statsbyggs verk. Den er blendende hvit. Vis-a-vis troner byens vakre rosa rådhus. Tvers over plassen ligger kulturhuset. Symbolikken er tydelig: Kultur og kompetanse er to grunnpilarer i byen.

Innbyggerne mener selv at de bor i en åpen by der det er lett for innflyttere å finne seg til rette. – Haugesundere er stolte av byen sin, og de tar godt i mot fremmede. Folk kan glede seg til sommeren, særlig til Sildajazzen, sier Torunn Gabri-

– Det er en klar fordel for næringslivet at Haugesund har skapt seg en plass på det kulturelle Europa-kartet. Det gjør det lettere å trekke arbeidstakere med høy kompetanse til byen.
Ordfører Petter Steen jr.

I havna treffer vi måker og folk.

Marilyns far kommer etter sigende fra byen.

Vår Frelses kirke fra 1901.

Høgskolen i Haugesund.

Spennende linjer inne i høgskolen i Haugesund.

elsen (54) som arbeider i en av butikkene i byen. Arne Tveit Katla (33) bor på Sveio utenfor byen, og er på handletur i Haugesund. Han skryter av god service i butikkene og mange gode kulturtilbud i byen. Begge synes det er bra at Sjøfartsdirektoratet flytter til Haugesund.

GODT BOLIGMARKED Petter Steen ønsker velkommen til en by som har godt utvalg av billige boliger, både i sentrum og utenfor byen, gode muligheter for et aktivt friluftsliv og et blomstrende kulturmiljø med tilbud både til publikum og den som ønsker et snev av stjerneglans på egen person.

Statsbygg som rådgiver

Sjøfartsdirektoratet ønsker Statsbygg som rådgiver i forbindelse med lokalanskaffelse i Haugesund. Statsbygg skal blant annet bistå i prosessen med kartlegging av arealbehov, utarbeidelse av teknisk kravspesifikasjon og evaluering av innkomne tilbud. Sjøfartsdirektoratet og Statsbygg utarbeider i fellesskap en prosjektplan og framdriftsplan for prosessen. ■

Drømmer du om enebolig med privat strandlinje? Har du en million kroner og er villig til å kjøre en halvtime for å komme til byen, er det ingen umulighet på Haugalandet. Fortrekker du urbane omgivelser? På ordførerens kontor ligger en utbyggingsplan som kan gi 1500 nye boenheter i sentrum.

NÆRINGSUTVIKLING Arbeidsminister Victor Nordmann har gitt beskjed om at Haugesund selv må sørge for at flyttingen av direktoratet gir den ønskede effekten på det lokale næringslivet. Petter Steen tar imot utfordringen, og bedyrer at de allerede er i gang. Han betegner det lokale næringslivet som oppegående, kreativt og modig. ABB, Statoil og Hydro er kjernebedrifter. I tillegg er det en underskog av mindre foretak.

– Både næringslivsledere og politikere vet at kommunen ikke kan drive næringsutvikling alene, det må skje i et samspill mellom kommunale og private krefter, sier Steen. Kommunen har etablert Haugaland næringspark og deltar i regionale utviklingsprosjekter. Olje, gass, skipsfart og teknologi er stikkord for satsningene. – Disse næringene er konjunkturutsatt. Det betyr mye for oss å få en stor offentlig institusjon til byen, som kan stabilisere kompetansemiljøet også i dårligere tider, sier ordføreren.

Filmfestival- og kultursjef Gunnar Johan Løvvik.

Rådhuset ble gitt av Skipsreder Knut Knutsen.

Karakteristisk fasade.

Trehus med ornamenten er et kjent trekk ved byen.

Interiør fra rådhuset i Haugesund.

FILMFESTIVAL Haugesundere er internasjonalt orientert, påstår ordføreren. Lytt til Vamp, for eksempel. Slektskapet med irsk musikk er tydelig. Alle vet hvor London er, men ber du dem om å finne Hamar på kartet, blir det straks verre. Tro på egen evne til å markere seg i europeisk sammenheng har de også.

– For tjuen år siden bestemte vi oss. Vi skulle lage en filmfestival som fikk internasjonal oppmerksomhet, sier mannen med to hatter, kultursjef og filmfestivalsjef Gunnar Johan Løvvik. Det har lyktes. Filmfestivalen i Haugesund blir vurdert som en av de viktigste i Skandinavia for nordiske filmskapere som vil møte Europeiske innkjøpere.

URBAN OG LIBERAL Haugesund er en urban og liberal øy midt i det haugianske kjerneområde. Her bodde det indremisjons- og avholdsfolk som tjente penger som gress, sier det. På 70-tallet fikk Haugesund et rykte som hippie-by, og det førte med seg noen problemer kommunen har slitt med i ettertid.

– Vi har en del storbyproblematikk, blant annet med rusmisbruk. Kommunen har satset mye på forebyggende arbeid

blant de unge, og det ser vi resultater av nå. Statistikken viser at debutalderen for alkohol er blitt høyere, og at det er mindre illegale stoffer i ungdomsmiljøene, sier Petter Steen.

AUGUSTFEST I august er det filmfestival og Amanda-prisutdeling, Sildajazz, verdens lengste sildebord dekket i gågata, det er regatta, mosjonsløp, havnedager, festivalutstillinger, barnefilmfestival og folkedanstreff. De store arrangementene er lokomotiver som trekker i gang kulturtiltak som lever året rundt.

Haugesund er den minste byen i landet som har et fast teater. De har bildegalleri og selvsagt flere kinoer. I oktober er det kulturnatt. To døgn med et mangfold av arrangementer hele dagen og natta gjennom.

Haugesundere er ikke kjent for å stå med lua i hånda, de er gründere, selvstendig næringsdrivende med risikovilje og tro på egen evne til å lykkes. Bystyret har aldri hatt et sosialistisk flertall, forteller ordfører Petter Steen jr., som selv hører til i – ja, akkurat – Høyre. Rådhuset er et manifest over suksess. Skipsreder Knut Knutsen ga huset og parken utenfor i gave til byen på sin egen 50-årsdag. ■

Inger Lise Berge,
Egil Mikkelsen,
Eli Klerch og Knut
Dæhlin studerer
og diskuterer
Vestbanetomta.

FOTO: THOMAS BJØRNFLATEN

Plan: Statsbygg har hatt ansvaret for utvikling av Nye Vestbanen.

Bygg: Statsbygg har vært byggherre for Regjeringskvartalet.

Forvaltning: Oslo Tinghus forvaltes og driftes av Statsbygg.

Gjenbruk/Riving: Statsbygg har ansvaret for utviklingen av Pilestredet Park. Her er eksempler på granittsteiner som blir brukt om igjen.

Statsbygg viser mangfold

I oktober deltok Statsbygg på arkitekturtriennalen «Visjoner for hovedstaden». Statsbygg fokuserte på mangfold og spennvidde; fra planlegging via bygging, forvaltning til gjenbruk/riving.

Triennaleutstillingen skulle vise bredden i plan- og byggeprosjekter i og rundt hovedstaden. Utstillingen omfattet en rekke store, kommende Oslo-prosjekter som Tjuvholmen, Operaen, Bjørvika, European-konkurransen, bærekraftige boliger i Norden og Alnavisjonen.

Norske Arkitekters Landsforbund (NAL) sto som ansvarlig arrangør sammen med en rekke samarbeidspartnere og utstillere som Statsbygg, Oslo kommune, Husbanken, Obos, Oslo Havnevesen, NLA, European og Forsvarsbygg.

Det var i tillegg til selve utstillingen flere arrangementer som

ble gjennomført, bl.a. av Bolig og byplanforeningen og Norsk Form, med byboligseminar og byøkologisk konferanse samt workshop og ekskursionsjoner for å nevne noe.

NALs direktør Hans-Henrik Halvorsen anslår at rundt ti tusen har oppsøkt de ulike arrangementene i løpet av triennalen. Målet om en utdrettet triennale ser dermed ut til å være nådd. Arkitekturtriennalen satte preg på byen, og folk har brukt den. Utstillingens innhold hadde tydeligvis stor allmenn appell. Sammenstillingen av aktuelle og viktige Oslo-prosjekter ga en reell mulighet til å oppdatere seg på byens utvikling. ■

Gammal asfalt blir bærekraftig bilveg

Asfalt frå rullebana er knust og gjenbrukt i vegutbygginga på Fornebu. Pilotprosjektet er blitt ein døråpnar for gjenbruk av masser til vegutbygging. Det er breidt presentert og har vakt internasjonal interesse.

TEKST: JAN IVAR BØE ILLUSTRASJON: STATSBYGG

Ei av dei store miljøutfordringane på Fornebu er å handtere overskotsmasser frå riving og nedbygging av flyplassen, og frå den nye utbygginga. Målet er å gjenvinne mest mogeleg av dei eksisterande massene lokalt på Fornebu, slik at transport av masser inn og ut av området blir minst mogeleg.

Å realisere målet om maksimalt gjenbruk føreset blant anna at ein kan dokumentere at den gamle asfalten og betongen innfrir kvalitetskrav for å kunne brukast i nye anlegg. Det vart difor satt i gang eit FoU-prosjekt for nettopp å vise at gjenbrukt asfalt og betong innfrir kvalitetskrava. I prosjektet «Forsøksveg på Fornebu» vart det lagt ein 210 meter lang forsøksveg langs den gamle rullebana med knust asfalt og betong som vegmateriale. Denne vegstrekninga var trafikkert i to år, der tilstandsutvikling og bæreevne vart fulgt opp. I tillegg er det gjort omfattande laboratorieprogram på dei gjenvinningsmassene som vart brukt. Konklusjonen frå prosjektet er at massene har god motstandskraft mot deformasjon

og spordanningar i vegbana, og at stabiliteten også aukar dei første åra etter utlegging.

På grunnlag av resultatane frå dette FoU-prosjektet har Statens vegvesen godkjent bruk av gjenbrukte masser i utbygging av vegar, noko som har gjort det mogeleg å gjennomføre målsetjinga om mest mogeleg gjenbruk av overskotsmasser frå Fornebu. Sommaren 2001 vart den første parsellen av ny Snarøyveg bygd, der gammal Fornebu-asfalt er brukt som vegmateriale.

I tillegg til det miljømessige ligg det også ein økonomisk innsparing i å nytte knust asfalt som erstatning for tradisjonelle materialer. Å erstatte varmproduserte asfaltmasser i bærelaget i vegen med eit tjukkare lag av knust asfalt kan redusere kostnadene for bærelaget med opp til 40 prosent. I tillegg kjem også reduserte transportkostnader ved å gjenbruke knust asfalt frå området. Potensialet er 80.000 lastebillass under utbygginga av Fornebu. ■

Forskning og utvikling (FoU) skal vere til beste for eigedomsforvaltning og prosjektgjennomføring i Statsbygg. Samstundes skal FoU-prosjekta stimulere til ei bærekraftig utvikling i bygge-, anleggs- og eigedomsnæringa.

Miljørådet er hovudsatsinga for FoU-arbeidet i Statsbygg. Energi står sentralt, med spesiell vekt på nye og fornybare energikjelder. Gjenbruk og ombruk av materialer samt helse- og miljøfarlege stoff er andre viktige satsingsområder. FoU-prosjekta blir gjennomført som samarbeidsprosjekt med deltaking frå sentrale offentlege og private aktørar. Statsbygg brukar årleg eit titals millionar kroner på forskning og utvikling

Samling i Gaustad

Gaustadbekkdalen skal bli et kraftsenter i norsk forskning. Statsbygg, Forskningsrådet og Universitetet har sammen utarbeidet en visjon for området, og planleggingen er i gang.

TEKST: REIDUN MANGRUD
FOTO: STATSBYGG/ARASH A. NEJAD

Gaustadbekkdalen nord for Oslo sentrum er i dag hjemsted for en tredjedel av Norges forskningsmiljøer. Universitetet og Rikshospitalet er etablert her sammen med blant andre SINTEF, Forskningsparken og GlaxoSmithKline. Gaustadbekkdalen skal bli et kunnskapsmessig kraftsenter og et utstillingsområde for norsk forskning, står det i visjonen som

er utarbeidet av Norges Forskningsråd, Statsbygg og Universitetet i Oslo.

FRAMSYNT – I 1952 avsatte Stortinget området til et framtidig senter for forskning, undervisning og næringsutvikling. Det var en klok beslutning som mange nok er glade for i dag, forteller Statsbyggs prosjekterleder Morten Haveraaen. Vedtaket ble gjort før Universitetet på Blindern ble bygget, og Stortinget mente allerede da at området ikke bare skulle utbygges for undervisning og forskning, men også være ynglested for næringsutvikling og gründervirksomhet.

INFORMATIKKBYGG – Statsbygg og Forskningsrådet, som er grunneiere, har valgt å se bort fra tomtegrensene, og utvikler hele området under ett, forteller Morten Haveraaen. Statsbygg har hovedansvaret for overordnet planlegging. Neste høst er det byggestart for et nytt informatikkbygg på 25.000 kvadratmeter, forutsatt at Stortinget bevilger midler. Her er Statsbygg byggherre på oppdrag for Universitetet. Informatikkbygget skal samle miljøer som i dag er spredt på

– I dag ser det ikke ut her, sier Morten Haveraaen som også lover en opprustning av utearealene. I bakgrunnen ser vi IFI 1. IFI 2 skal bygges på den nåværende parkeringsplassen.

bekkdalen

flere steder, mange i provisoriske lokaler. Men selv etter at dette bygget er ferdig, gjenstår det førti dekar som kan bygges ut. I den nordre delen av Gaustadbekkdalen skal det sattes på tverrfaglig eksperimentell forskning. Blant annet er det aktuelt å samle miljøer som arbeider med mikro- og nanoteknologi. Denne forskningen beskjeftiger seg med ekstremt små dimensjoner, blant annet i tilknytning til medisin og petroleumsindustri.

TURVEIER Morten Haveraaen lover også en opprustning av utearealene.

– I dag ser det ikke ut her, for å si det enkelt. Når informatickbygget reises skal vi også lage grøntområder utenfor, og legge til rette for en gjenåpning av Gaustadbekken som har ligget i rør i 50 år. På sikt ser Haveraaen for seg at området blir en del av turveinettet i Oslo, og at det bli mulig å gå eller sykle på fine turveier fra Majorstua gjennom Gaustadbekkdalen og videre opp til Sognsvann. ■

Indisk bryllup i miljøforskningen?

En tredel av landets forskningsmiljøer er konsentrert rundt Blindern og nærmere halvparten ligger i Oslo-regionen. For å få mest mulig ut av dette, bør det legges opp til velvillig samarbeid og fysisk nærhet. Så gjør da også Forskningsparken, miljøforskningssinsittene og Universitetet i Oslo (UiO) kur til hverandre.

TEKST: BENTE MYHRE HAAST

– Det er spesielt viktig å gjøre noen organisatoriske grep for å videreutvikle kunnskapsbyen Oslo, sier Tom Johnstad, forsker ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) til bladet Stat & Styring. – Fragmenteringen er akilleshælen for Oslo-miljøet, sier han.

Men nå er det ting på gang. Norsk miljøforskning vil ta et krafttak og samle seg i Gaustadbekkdalen i Oslo. Miljøforskningssenteret planlegger å bli «et nasjonalt tverrfaglig senter med internasjonal tyngde». Det vil omfatte åtte viktige nasjonale kunnskapsmiljøer, og skal stå klart til innflytting høsten 2005. Bak står Forskningsparken, Cicero, NIBR, Norsk institutt for naturforskning, NIVA og Transportøkonomisk institutt, alle med internasjonal tyngde. Meteorologisk institutt og geofysisk institutt ved UiO er også inne i bildet.

Åpent rom har kontaktet Norsk institutt for vannforskning (NIVA), der tidligere instituttsjef og nå spesialrådgiver Haakon Thaulow er pådriver. Hvor ser dere potensialet? – Visjonen er å bli ett av verdens ledende kraftsentre for forskning på miljø og bærekraftig utvikling, sier informasjonssjef Bjørn Faafeng i NIVA.

Utviklingselskapet fikk i mai en bevilgning på 4,2 millioner kroner fra Forskningsrådet, Forskningsparken har selv spyttet i åtte millioner, mens interessentene står for fire. Til sammen vil senteret trolig ha rundt 600 medarbeidere over et areal på 20.000 kvadratmeter. Noen av instituttene skal flytte hele sin virksomhet til Miljøforskningssenteret, mens andre flytter bare deler. Ett av målene for senteret er å gi mer forskning for pengene.

– Miljøutfordringene blir stadig mer komplekse og omfattende. Miljøforskningssenteret skal bidra til bedre samvirke mellom anvendt forskning og grunnforskning, og ikke minst knytte seg til kommersiell virksomhet etter modell av Forskningsparken. Mer tverrfaglighet mellom naturfag, teknologi og samfunnsforskning blir det også. Målet er å gi beslutningstakere i forvaltning og næringsliv bedre løsninger, sier Faafeng. Et annet hovedmål er å bidra til at Norge styrker sin rolle som pådriver og aktiv utøver i internasjonalt miljøarbeid.

Da gjelder det bare å få finansiert det nye senteret. NIVA planlegger å selge bygget sitt på Kjelsås og ta med pengene i potten. Hva de andre har i medgift, er ikke kjent. Men det er ikke viljen det skal stå på. ■

Bjørn Faafeng, NIVA.

Vær stolt, Oslo

Min mann og jeg satt på en av de mange lokal-togene mellom London og de ytre bydelene sør i Englands hovedstad da vi plutselig fikk øye på noe ruvende og underlig idet vi krysset Themsen. I Londons skyline ruvet det som lignet en gedigen kapsel. Jeg fikk umiddelbart assosiasjoner til science-fiction filmer fra 50-tallet, men sir Norman Fosters kapsel på 180 meter har imidlertid lite med fortiden å gjøre. «The gherkin» som den storslåtte konstruksjonen heter på folkemunne, skal romme hovedkvarteret til forsikrings-selskapet Swiss Re og har gitt London enda en visuell og arkitektonisk godbit. Langs store deler av Themsen har det i løpet av de siste ti årene kommet til flere ruvende, elegante og arkitektonisk innovative bygg, være det seg denne kapselen eller M15s sandfargede koloss overfor Tate Gallery, og ikke minst Tate Modern, som i seg selv er en uhyre spennende erfaring. Å stille seg midt på Waterloo-broen i London er en opplevelse som gir deg gåsehud. Langs store deler av Themsen kan man nå slentre og ta innover seg både elven og byggene. Totalinntrykket er at London er en by som ikke er redd for å posisjonere seg i verden, og bruker alle geografiske muligheter byen tilbyr. London er en by som er innovativ og grenseløs i hele sin sjel – og ikke er redd for å vise det gjennom arkitekturen.

Det samme kan neppe sies om lille Oslo. Visst er det en åpenbar forskjell mellom disse byene, men enhver hovedstad må være en perle i nasjonens sinn. Det er lite som er storslagent i Oslo, og eventuelle forsøk på å skape noe arkitektonisk utfordrende blir møtt med usedvanlig mye motstand: «For høyt» og «for spesielt» er klassiske argumenter, eller «bevar byens særpreg». Hvilket særpreg undrer jeg meg. Den totale mangelen på en gjennomført byplanlegging?

En by er et møtested, og et av målene for byens arkitektur må dermed være å konstruere områder som innbyr til fellesskap i det offentlige rom. Fjorden er for eksempel et av Oslos mest attraktive attributter. Her finner vi

Rådhusplassen og Aker Brygge – om sommeren er Rådhusplassen, som på sitt vis kan sies å være storslagen, fylt med et yrende liv, men bare dersom det skjer noe der. Er ingen tivolier, sirkuser eller arrangementer til stede, er det ganske livløst der – hadde det ikke vært for skaterne som utnytter trappene. Rådhusplassen slik den fremstår i dag er et stort offentlig rom uten attraksjon. Ser man på tilsvarende områder i andre land vi drømmer om å etterligne, er dette steder hvor folk elsker å samle seg og vise seg frem. Mangelen på interaksjon er også til stede foran Utenriksdepartementet som gir oss nydelig utsikt mot Akershus-festning. Området er helt blottlagt og blomsterkassene er fylt med kratt. Det samme tomheten slår deg ved Tinghuset. Ingen av disse offentlige plassene er utnyttet til fordel for Oslos befolkning. Verken intellektuelt eller bruksmessig. Reiser man til Berlin eller Paris eller New York er dette byer som søker å integrere kunst med folket.

I et spakt forsøk på å glede (og utfordre?) Oslos borgere ble det for noen år tilbake plassert en installasjon på den lille plassen foran Tinghuset, men klagene over installasjonen ble så mange at den ble fjernet.

En by skal innby til fellesskap med fremmede og utfordre sinnet. Ser man utover Oslo fra en høydetopp er det bemerkelsesverdig at bare Oslo Plaza og det nye Posthuset gir hovedstaden fornemmelsen av en storby. For øvrig virker byen fullstendig sjelløs og blottet for ambisjoner. Det snakkes mye om at utbyggingen i Bjørvika og ved Vestbanen skal gi Oslo fornyet glans – men da må noen våge å være stolt og visjonær og ikke komme trekende med triste sosialdemokratiske kompromiss. Norge fortjener en hovedstad som er fri for all nostalgi og ydmykhet.

*Nazneen Khan-Østrem
Høgskolelektor ved Journalistutdanningen,
Høgskolen i Oslo.*

